

A Nap

A Napot szinte minden ősi kultúra valamilyen isteni tulajdonsággal ruházta fel. Egyiptomban ő volt Ré, majd Aton a napkorong. Hasonlóképpen imádták az Inka Birodalomban is. A Nap verejtékének tartották az aranyat. A görög istenek között is helyet foglalt a Nap, ő volt Heliosz. Hüperion titán fia, Szeléné és Eosz fivére. Naponta négylovas szekerén indult égi útjára az Ókeanosz keleti partján, este pedig nyugaton leszállt, s aranycsónakon tért vissza palotájába. Odafentről mindent látott, és alkalom

adán Zeusznak vagy más isteneknek is szívesen szolgált. Balsorsú fia Phaethon, aki megkérte apját, hogy vezesse a szekerét, de gyenge lévén a lovak túl közel kerültek a földhöz, ezért Zeusz agyon sújtotta villámával mielőtt mindent lángba borított volna. Több ókori szobor ábrázolja Helioszt és szekerét. Az ókori világ hét csodájának egyike volt a rhodoszi kolosszus, mely 30 méternél magasabb volt, s a kikötő bejáratát őrizte. Egy földrengés döntötte le Kr.e. 225-ben.

Helios szekere
antik vázafestmény

A Merkúr

Az olimposzi istenek egyike, Zeusz fia, anyja a Néreiszek közül való Maia volt. Egy árkádiai barlangban született, s már élete első napján furfangosan ellopta Apollón gulyáját, akit lantjával engesztelt meg. Apjának hírvivője, és utasításainak végrehajtója. Szárnyas sarujával szinte bárhová gyorsan eljuthatott. A vándorok és kereskedők védnöke lett, sőt az ügyes tolvajoké is, és ő vezette a holtak lelkét az alvilágba. Homérosz két himnusza szól róla az ókorban. Vázákön és falfestményeken is ábrázolták. Praxitelész szép márványszoborként örökítette meg, amint karján a gyermek Dionüoszt tartja. Sok újkori festményen megörökítették, többek közt Tintoretto, Veronese, Rubens vásznain.

Rubens: Mercur és Argus

A Vénusz

A görög mitológiában Aphrodité a szerelem istennője, aki egyesek szerint Zeusz leánya, vagy más mondákban Uranosz Kronosz által levágott falloszából született, amikor az a tengerbe esett. Alakjában keleti vonások is felismerhetők, például a sumer Istar alakja. Az istenek akaratából a legtorzabb égi lakó Hephaisztosz felesége lett, de ő inkább a daliás Aresért rajongott. Aresnek öt gyermeket szült. Több ízben földi halandónak adta ki magát, s a hős Aineas anyja lett. Mivel Paris az ő javára ítélte, így a legszebb asszony Helené szerelmével jutalmazta az ifjút. Ezért azután kitört a trójai háború. Több halandó férfival is volt viszonya, köztük Adonisszal, a férfiak legszebbikével. Számos költőt megihletett, köztük Szapphót is. Rengeteg képzőművészeti alkotáson örökítették meg. Torzóban a milói vénusz maradt fenn. Az újkorban egyik leghíresebb Botticelli Vénusz születése című festménye.

Botticelli: Venus születése

A Föld

A görög mitológiában Gaia a föld istennője, Khaosz után, de nem tőle jött létre. Önmagából szülte Uranoszt az ég istenét. Uranosz előbb a küklopszokat, majd a titánokat nemzette neki. Mivel apjuk a titánokat a föld mélyébe zárta, ezért Gaia lázadást szított ellene, s Kronosz megfosztotta őt a hatalmától. Uranosz férfiasságát levágja, s az aláhulló vérből születnek a gigászok. A rómaiak Gaiát Tellus, vagy Terra néven ismerték. A földanya tiszteletét nagyon sok vallásban megtalálhatjuk. Nevét számos tudományág, úgy mint a geológia, geodézia őrzi.

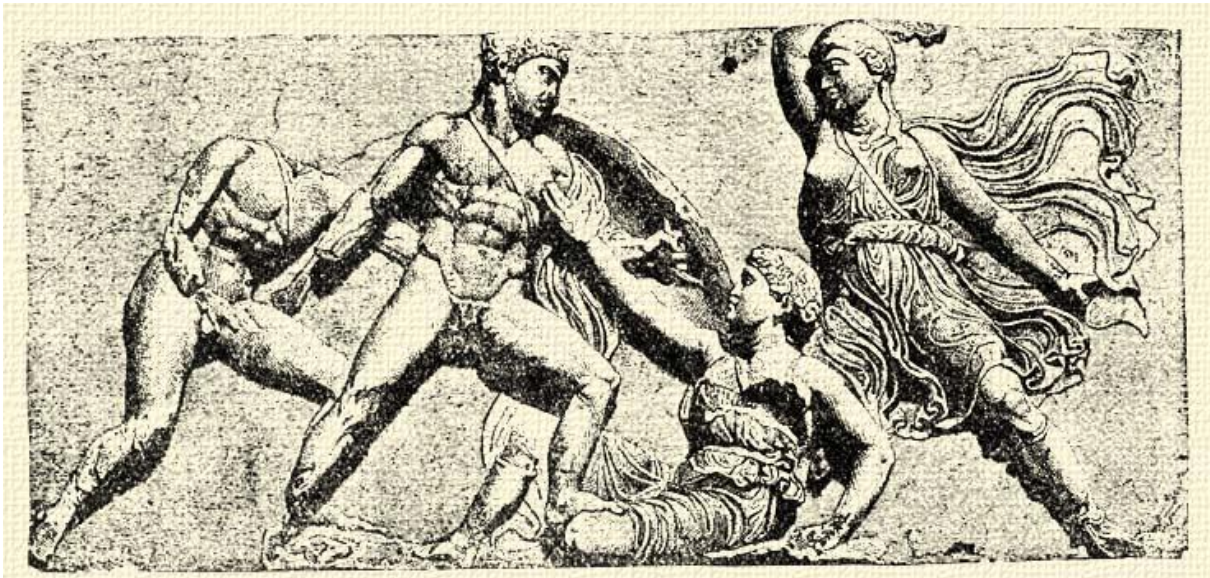

A Titánok lázadása

A Mars

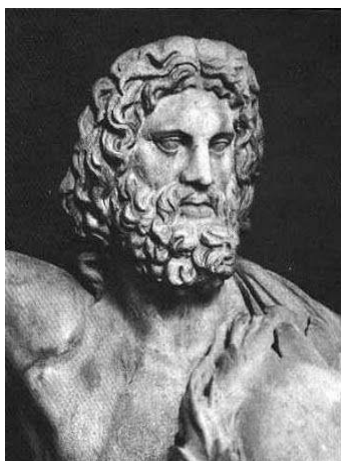

A görög hadisten Aresről kapta a nevét, aki Zeusz és Héra fia. Az ádáz harcok és végtelen öldökléseknek istene. A bolygó feltűnő vörös színét már az ókorban is a vérrel azonosították, innen kapta nevét. Arest rendszerint két fiával Phobossal és Deimosszal ábrázolják. E két fiúról nevezték el a Mars holdjait. A trójai háborúban a védősereg pártján állt, de még egy halandó is megfutamította lándzsájával. Alulmarad Heraklésszel szemben is. Nem házasodott meg, de elszerette Aphroditét, aki Erószot szülte neki. A halandóktól is született gyermeke. Az amazónok, e harcias nők is tőle származtatták magukat. Számos ókori és újkori képzőművészeti alkotáson megörökítették. Gyakran ábrázolták szeretője társaságában.

Ares gyermekei, az amazónok
metszet

A Jupiter

A szabad szemmel látható Naptól számított ötödik, külső bolygó a Jupiter, melyet a görögök Zeusszal azonosítottak. az istenek atyjával Az ősnymtatványokon felvilágosult tudósnak vagy bírónak ábrázolják, az érett férfiú két madár húzta szekéren ül.

Kronosz és Rheia gyermeke. Több különleges családi viszonyáról is tudunk: Athéné például felnőttként, teljes fegyverzetben pattant ki a fejéből.

Hadésszal és Poszeidonnal, és küklopszok kovácsolta villámokkal megdönti apja, Tratarosz uralmát

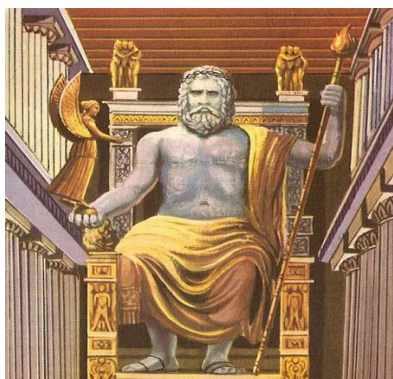
Később nővérét Hérát veszi feleségül. Gyermekeik: Arész, Hébé, Héphaisztosz. A Földi nőket igencsak

kedvelte, legtöbbjüket valamilyen álcában környékezte meg és ejtette teherbe.

A Jupiter Galilei által felfedezett négy nagy holdja szeretőjeiről vannak elnevezve. Ezek: Io, Europa, Ganymedesz, Callisto. Európé föníciai királylány. Jupiter körül számos monda kering, így fontos még megemlíteni Minoszt, Kréta legendás királyát mely Zeusz és Európé nászából született.

Ebből a fantasztikus mondavilágból emelkedik ki Ión tenger és a Boszporusz elnevezése is.

A Medve csillagkép születése is a Zeusz-Jupiter mondakör része, Zeusz és Kalliszto nászából megfogon Arkasz. Az istenek ura, hogy tettét titkolja, medvévé változtatja. Később mindkettejüket csillagkép formájában az égre emeli.

Zeuszt az antik képzőművészek erőteljes termetű szakállas, szép férfiként ábrázolták, aki nyugalmat és fenséget sugároz. Az ókori világ hét csodája között tartották számon aranyból és elefántcsontból készült szobrát, Pheidiasz legpompázatosabb alkotását, mely az olümpiai Zeusz-templom szentélyében állt.

Zeusz tiszteletére a görögség Olümpiában négy évente játékokat rendezett. Erre az időre a háborúskodásokat is beszüntették. A játékokon csak férfiak vehettek részt.

Szturnusz

Szabad szemmel még látható, a Naptól számított hatodik bolygó. Szturnuszt az ókorban Kronosszal azonosították, öregemberként képzeltek el, legismertebb jelképei a kasza és a halál. A görög mitológiában a titánok egyike, Uranosz és Gaia gyermeke. Ő volt a legfiatalabb a tizenkét testvér közül. Anyja biztatására fellázad apja ellen, a Gaia-tól kapott sarlóval levágja apja férfiasságát, és letaszítja az égből, magát

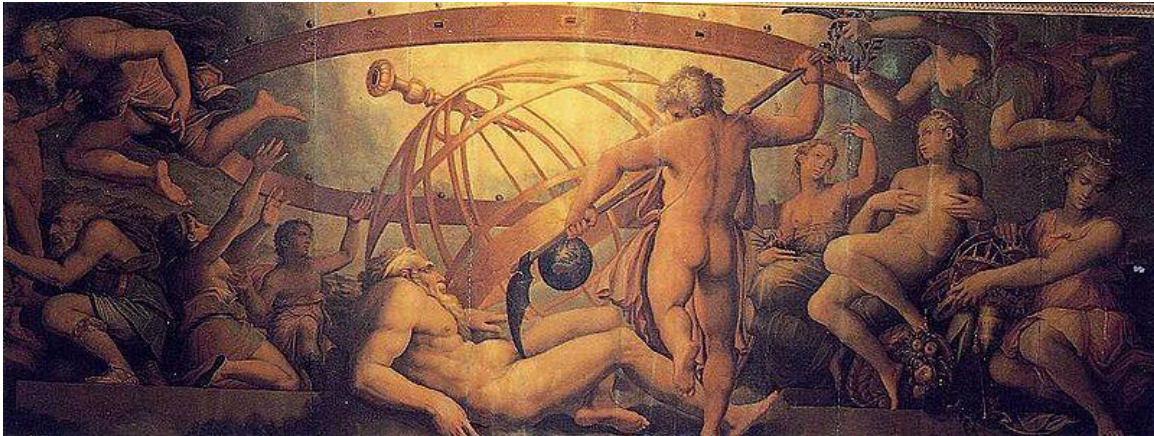
nyilvánítja a mindenség urának. Később azonban fia, Zeusz elűzi, és megfosztja hatalmától. Egyes mítoszok szerint Itáliában telepedik le, ahol Szturnusz néven birodalmat alapít. Uralma jó emléket hagy az emberekben. Kevés ókori ábrázolás maradt fenn róla, az újkorban Goya festett képet arról, amint felfalja gyermekeit. A témát rajta kívül Vasari és Rubens is megfestette.

A Szturnusz bolygó számtalan kisebb-nagyobb holddal rendelkezik. Ezek közül néhányat kiemelve: Prométheusz, Pandora, Enceladus, Rheia, Iapetus, Hüperion.

Itt említhetjük még a sokak által ismert Prohétheuszi történetet. Az emberek pártját fogja az istenekkel szemben. Elloppja számukra a tüzet. Zeusz bosszúból a Kaukázus sziklához láncolja, ahol újra és újra kinövő májából egy keselyű lakmározik, amíg Héraklész meg nem szabadítja.

A Szturnuszi történetek a művészet minden ágát gazdagon gyarapították alkotásaikkal.

Talán legfrissebb a romantikus kor költői közül Keats, aki egy Hyperion c. monumentális eposz töredékét hagyta az utókorra.

Giorgio Vasari : **Szturnusz** kiheréli Uránuszt

Kronosz

Az Uránusz

Szabad szemmel már 1781-ben fedezte fel Herschel. Uranosz a istene. Gaia a föld, apa majd később a felesége született, a legfiatalabb felbujtására fellázad kapott sarlóval levágja megfosztja őt

nem látható bolygó, csak távcsövél William görög mitológiában az ég nélkül foganta és szülte, lett. Számos gyermekük Kronosz, aki anyja apja ellen. A Gaia-tól apja férfiasságát, majd hatalmától. Földre hulló

vérből fogannak a gigászok, és egyes mondaváltozatok szerint az erinnüszök is. Az erinnüszök (Aléktó, Tisziphoné és Megaira) Hadész szolgálói, az alvilágból járnak fel a földre, és a rokongyilkosságot, vérontást, jogtalanságot és az erőszakot büntetik. Áldozatukat kérlelhetetlenül üldözik és az örületbe kergetik. Mai fogalmaink szerint a lelkiifurdalás megtestesítői. A rómaiak fúriáknak nevezték őket. Az antik ábrázolások kezdetben tiszteletteljes nőként jelentették meg, később azonban ez eltorzult. Egyes mondaváltozatok szerint Uranosz levágott és tengerbe esett hímtagból születik Aphrodithé.

Az Uránusz bolygó számtalan holddal és gyűrűvel rendelkezik, ezek azonban méretükben nem jelentősek, gyűrűje pedig halvány. Néhány elnevezett holdja: Titania és Oberon. Holdjait Shakespeare drámáinak hőseiről nevezték el.

HOMÉROSZ ILIÁSZA

PROZÁBAN,

Hivatásföldi szolgálat

MŰTHOSSZAL.

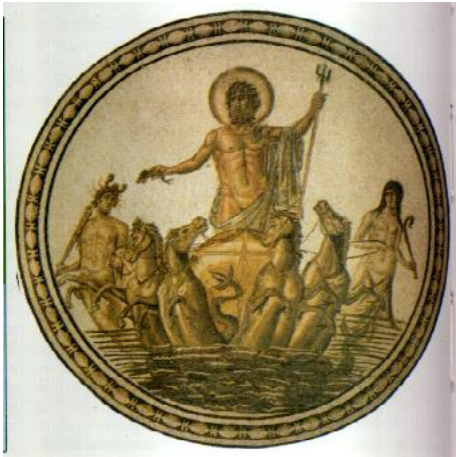
Homérosz is megírta az Iliászból Uranosz történetét:

A jövőbelátó *Uránosz* azzal előzte meg a lázadást, hogy Tartaroszba — alvilág — hánytatta fiait. S most a legifjabb Titán, Kronosz, ravasz kegytelenségének sikerült *Uranoszt* trónjáról letaszítani s helyébe magát tenni.”

A titánok és titaniszok a görög mitológiában Gaia és Uranos első tizenkét gyermeke, a hat fiútestvér, azaz a titánok.

A Neptunusz

Szabad szemmel nem, csak távcsővel látható a Naprendszer nyolcadik bolygója. Az Uránusz bolygó mozgásainak szabálytalanságaiból elméleti helyét U.J.Leverrier adta meg, majd az általa megadott helyen Galle német csillagász találta meg 1846-ban.

A görögök Poszeidonnal azonosították. Poszeidón a tengerek istene, Kronosz és Rheia fia. Zeusszal és Hadésszal, akik testvérei voltak, szövetségbe megdöntik apjuk uralmát. A világ feletti osztozkodásnál a tengereket kapja és Atlantisz szigetét. Minden tengeri istenség és vízi szörny az uralma alá tartozott. Tenger alatti palotájában él, innen irányította királyságát. Jellegzetes eszköze a háromágú szigonya, melyekkel viharokat támasztott és földrengéseket. Akik megsértették

(Androméda, Hippolütosz) azok ellen tengeri szörnyeket küldött. Odüsszeuszt is ádáz haraggal üldözte küklopsz megvakítása miatt. Poszeidonnak is szép számmal születtek halandóktól gyermekei. (néhányat említve: Pegaszosz, Thészeusz, Orión).

A Neptunusz legnagyobb holdja a Triton. Triton tengeri istenség, Poszeidon és Aphitrité fia. Legtöbbször halfarkú embernek képzelték el, és ábrázolták, aki delfineken lovagol. Csavaros kagyló a kürtje, annak zúgásával zajgó tengereket csitít le, vagy ellenségeit ijesztgeti. Az Argonauták mondájában is szerepel, mint egy tó istensége. Az újkorban Tritón alakja a díszkutat és egyéb tengerrel kapcsolatos ábrázolások gyakori szereplője.

Lotz Károly: Diadalmas Neptun, 1872

A Plútó

A törpebolygók kategóriájába tartozik. Felfedezésére 1930-ig kellett várni. 2006-ig bolygóként tartották számon. Plútó a görög mitológiában Hadész az alvilág istene, testvérei Zeusz és Poszeidón. A hatalom megsztásakor a holtak birodalma jutott neki.

Sötét királyságát a Sztüx és négy más folyó határolta, bejáratát Kerberosz a három fejű kutya őrizte. Az ide kerültek sorsát az alvilág bírái, Minósz, Rhadamanthüsz és Aiakosz döntötték el. Az alvilág isteni lényei voltak az erinnüszök, Thantalosz, Hüpnosz, Hekaté és Lamia. Hadész erőszakkal szerezte meg feleségét Perszephonét, Demeter lányát. A döntés szerint az év felét az alvilágban, másik felét a felszínen tölti. Ez jeleníti meg a természet körforgását, a tavaszt és a telet. Hadész alakját számos szép vázakép őrzi az ókorból. Legnevesebb újkori szobra Berninié, mely

Bernini: Perszephone elrablása

Perszephone elrablását ábrázolja. Ezt a mozzanatot Rembrandt is megfestette.

Egy nagy holdja van a Charon. A görög mitológiában Kharon a révész, aki a holtakat az alvilágba szállítja.

Cerberus az alvilág kapujában